

Codziennność zdrowotna podczas pandemii COVID-19. Perspektywa społeczna

ALICJA ŁASKA-FORMEJSTER

UNIwersytet Łódzki

MAŁGORZATA SYNOWIEC-PILAT

Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu

słowo wstępne

Pandemia COVID-19 zmieniła naszą codzienność, zmieniając także narrację, sposób mówienia o konwencjonalności zdrowotnej, a izolacja nią wywołana ujawniła szereg problemów społecznych, które wcześniej bądź analizowane były w węższym zakresie, bądź w innych kontekstach rzeczywistości społecznej. Przeżycia, doświadczenia związane z codziennością pandemiczną jeszcze mocniej zaświadcza, że w obliczu kryzysów o globalnym zakresie zamazują się wszelkie granice, a kryzysu doświadcza – w dużym uproszczeniu – niemal każdy z nas – w niemalże identyczny sposób. I choć formy oraz działania instytucjonalne, nieinstytucjonalne, profilaktyczne i wdrażane interwencyjnie, w poszczególnych państwach różnią się w wielu wymiarach, problemy mają charakter uniwersalny, nieprzynależny do żadnego z nich.

Wartość zdrowia zawsze była jedną z cenniejszych, mającą autoteliczny charakter, jednak obecnie zdrowie zyskuje nowe, szersze ramy i w takim ujęciu odgrywa zasadnicze znaczenie na arenach międzynarodowych. To w kontekście globalnych wartości, poszanowania zdrowia i życia społeczeństw, przywódcy 24 krajów wezwali wszystkich do solidarnego działania na rzecz globalnego wyjścia z kryzysu pandemii. Jednak, jak można rozumieć ową

solidarność (czy jest nią jeszcze przymus działania) i czy tak rozumiana powinna obowiązywać wszystkie kraje?..., oraz jakiego znaczenia nabierają słowa: „Nikt nie jest bezpieczny, dopóki wszyscy nie będą bezpieczni” – zastanawia się, a rozważania opisuje w pierwszym artykule Christoph Rehmann-Sutter.

Choć pandemia nie zna granic, w kolejnym artykule poruszone zostały kwestie wartości narodowościowych. Ole Döering opisuje w nim wpływ polityki związanej z COVID-19 na demokratyczną tkankę niemieckiego społeczeństwa, skupiając się na sytuacji dzieci. Stosując metodologię etyki do analizy salutogenezy, opisuje sposób, w jaki polityka i motywy leżące u jej podstaw są zgodne z wdrażaniem właściwych działań z właściwych powodów. Z dyskusji zaś wynika, że kryzys ujawnia poważne i podstawowe wady w strukturze kultury demokratycznej, które mogłyby zostać uzdrowione przez działania mające na celu ożywienie ducha niemieckiej konstytucji.

Na inny, niezwykle ważny wymiar wartości dotyczących zdrowia wskazał Ben Gray, który odwołując się do powszechnego zjawiska wydawania osądów, wyroków zadaje zasadnicze pytania – w imię czyjej korzyści, w oparciu o jakie przesłanki i dane, dokonuje się osądów

oraz co implikuje, upoważnia do owych sądów? Czyje korzyści są ważne – czy te jednostkowe, lokalne państwowe czy też międzynarodowe? Doświadczenie kryzysu upoważnia Autora do wniosku, że w przyszłości powinniśmy wypracować inne strategie wydawania wyroków, osądów bez często nieuświadomionych uprzedzeń.

Sprzyjać w tym procesie powinna promocja zdrowia, gdyż zdrowotne i społeczne konsekwencje pandemii COVID-19 postawiły nowe wyzwania nie tylko przed nią, ale także przed socjologią zdrowia i medycyną, jako dyscypliną stanowiącą zaplecze teoretyczne i metodologiczne dla podejmowanych w jej ramach działań. Promocja zdrowia, ukierunkowana od drugiej połowy XX w. na przeciwdziałanie chorobom cywilizacyjnym jako największemu problemowi zdrowotnemu, ponownie musi się zmierzyć, i to w globalnym wymiarze, z chorobami zakaźnymi, z którymi wydawałoby się poradzić sobie podczas tzw. „pierwszej rewolucji zdrowotnej”. Walka z pandemią, to także zmagania z potęgującymi się nierównościami w zdrowiu w poszczególnych państwach i pomiędzy nimi, zarówno jeśli chodzi o dostęp do usług świadczonych przez instytucje medyczne, jak i możliwość prowadzenia zdrowego stylu życia. Próby przedstawienia wyzwań, jakie stoją przed promocją zdrowia „w czasach zarazy” podjęła się Anna Dudkowska-Sadowska posiłkując się w swych rozważaniach wynikami badań społecznych nad codziennością, odnoszących się do tzw. pierwszej fali epidemii koronawirusa w Polsce.

Jak zauważyli Autorzy kolejnego z artykułów – Agnieszka Pawlak, Paweł Przyłęcki oraz Magdalena Wieczorkowska – nowej rzeczywistości politycznej, gospodarczej i społecznej, wykreowanej przez koronawirusa SARS-CoV-2, doświadczają wszystkie społeczności. W swych rozważaniach Autorzy skoncentrowali się jednak na sytuacji zdrowotnej i społecznej osób

powyżej 55 roku życia, przedstawiając wyniki badań własnych zrealizowanych w okresie drugiej fali pandemii. W artykule zwrócono, m.in. uwagę na takie kwestie, jak silnie poczucie pogorszenia stanu zdrowia seniorów, wysoki poziom lęku przed zachorowaniem na koronawirusa, czy ograniczenie kontaktów z rodziną, będących ważnym dla seniorów źródłem wsparcia i zabezpieczenia społecznego.

Na ograniczenie bądź zaniechanie zachowań prozdrowotnych w innej grupie – a mianowicie nauczycieli akademickich uwagę zwróciły dwie Autorki: Natalia Głódź oraz Małgorzata H. Herudzińska. Analizując wpływ pracy zdalnej na zdrowie nauczycieli akademickich, potwierdziły, że nauczyciele podczas pandemii, odczuwają pogorszenie kondycji fizycznej i psychicznej, zaś wprowadzony system kształcenia na odległość nie sprzyja podejmowaniu przez nich zachowań prozdrowotnych.

W przedostatnim z prezentowanych w tomie artykułów, Anna Przeliorz-Pyszczyk zwróciła uwagę na inny wymiar konsekwencji przedłużającej się pandemii, dotyczący zmian zachowań żywieniowych. Pozostawanie w domach wyzwoliło szereg dwubiegunowych zachowań od tych mających niezwykle destrukcyjny wpływ na zdrowie jednostek, po te inicjujące zdrowe nawyki w zakresie aktywności fizycznej i żywieniowej.

Jak już wspomnieliśmy, konsekwencje pandemii COVID-19 przybierają różne oblicza społeczne, gospodarcze czy polityczne. W konwencji politycznej wyborcy polskich ugrupowań w większości demonstrują krytyczne postawy, jedynie wyborcy Prawa i Sprawiedliwości są elektoratem, który pozytywnie ocenia sposoby radzenia sobie rządu z pandemią koronawirusa. Rozważania dotyczące wyborców PiS i próbę umiejscowienia ich w wybranych klasycznych modelach podziałów społeczno-politycznych

zaprezentował w ostatnim z serii artykułów, Marcin Kotras.

Pandemia COVID-19 to swoisty eksperyment społeczny, który dziejąc się na naszych oczach i z naszym mimowolnym udziałem, wkracza we wszystkie sfery naszego życia, dokonując w nim znaczących zmian. Konsekwencje zdrowotne COVID-19, w postaci zatrważającej i rosnącej liczby zachorowań i zgonów, wzmagają jednocześnie inne problemy zdrowotne populacji, z którymi społeczeństwa nie radziły sobie przed pandemią, spośród których wymienić należy w pierwszej kolejności wzrost zachorowań i zgonów na choroby układu krążenia, choroby nowotworowe oraz zdecydowany wzrost zaburzeń zdrowia psychicznego.

Rozprzestrzenianie się COVID-19 implikuje również szereg problemów o charakterze społecznym. Niewątpliwie, proces zmagania się ze skutkami choroby powinien być rozpatrywany zarówno w perspektywie jednostkowej, jak i w skali mikro – i makrospołecznej oraz globalnej. Autorzy niniejszego tomu, który oddajemy w Państwa ręce, poddając analizie różnorodne i na pozór odległe tematycznie zagadnienia, starają się odpowiedzieć na kluczowe pytanie: Czego nauczyła nas codzienność zdrowotna podczas pandemii COVID-19? Ukazane refleksje teoretyczne oraz dyskusja nad wynikami badań pokazują swoistą mozaikę problemów, przed którymi staje współczesny człowiek, zmagając się z ciągle mutującym wirusem i powodowanymi przez niego konsekwencjami nie tylko o charakterze biologicznym, ale także psychologicznym i społecznym.

Mozaikę tę niezwykle intuicyjnie poprawnie uzupełniają dwie fotogalerie, pierwsza autorstwa Marka Domańskiego, autorem drugiej jest Bartosz Fatek. Autorom wszystkich zdjęć składamy serdeczne podziękowania za wrażliwe uchwycenie codzienności kowidowej w obrazach. 📷